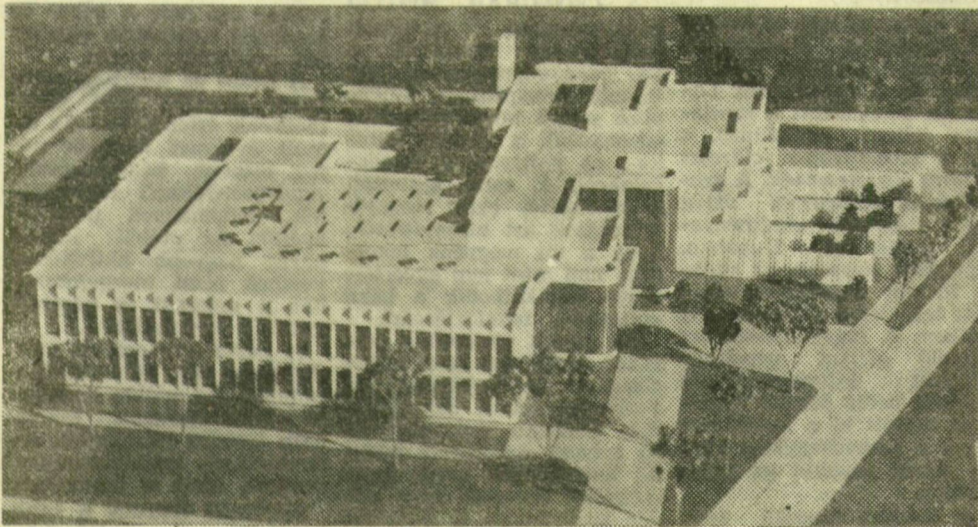

Közösen — a tervezőasztaltól

A továbbképző és módszertani intézet makettje

Igényli-e korunk építészete a képzőművészetek többi, főként hagyományos ágazatának közreműködését? Ha igen, a művészetek bekapcsolódásának igénye csökkenő vagy emelkedő tendenciát mutat-e a múltból képezve? — teszi fel a kérdéseket Pogány Frigyes A szép emberi környezet című könyvében. Példák sokaságával bizonyítja, hogy szükség szerű egy új jellegű szintézis létrejötte. Egy bizonyos: a nagy szintézisek kora lejárt, a mai építészeti ritikán ad helyet szobroknak, faliképeknek, mozaikoknak, de — egyre több jel szerint — az építészet mozgásga, fejlődési tendenciája egy új szintézis ígéretét villantja föl, a művészetek olyan társulását, összefonódását, amely nem használatos tematikusan az elmúlt korok szintézisjellegehez.

„Együttműködésünk jellege, hogy építész, belsőépítész, és társművész együttműködésén a tervezés kezdeti szakaszától azzal a céllal, hogy megoldást keressen épület és társművészeti alkotás szerves kapcsolódására... Első lépésünk a tapasztalatgyűjtés lehet minden vonatkozásban. Ezért az első munkánál nem törekedhetünk a lehetőségek teljes kibontására, ez a további feladatok során fokozatosan valósítható meg...” (Részlet egy 1977. szeptemberben 20-án kel feljegyzésből.)

Az épített emberi környezetnek ösdiók óta társa a képzőművészet — a falfestmény, a szobor, a legkorábbi anyagokból készült műalkotás. A nagy stíluskorok — román, gótika, reneszánsz, barokk — csodás egysége az elmúlt századokban fölbomlott. Külön csapásokon kezdett járni az építész, külön a képzőművészet. Nem minden mai épület igényli a társművészet közreműködését, de egyre szorítóbb az egykori nagy szintézisek korszerű újrafogalmazása. Hogy az oldottabb harmóniarendszer, kötetlenebb ritmika, szabadabb szerkezet elviseli-e és hogyan a képzőművészet jelenlétét — mai feladat. Mai tervezők és képzőművészek közös együttgondolkodásának munkájától függ. Képzőművészeti kapcsolódás kétféle lehet: kötődhet műalkotás dicsőítő funkcióval, „bross-jelleggel” és szervesülhet, egybeolvadhat az építészeti tervező munkával. Ez utóbbi esetben kerülhet el az applikációs jelleg, így külsőből lehet ki, hogy a műalkotás nem idegen test az építészeti egységben, hanem az építészettel együtt lélegző, ahhoz szervesen kapcsolódó egységes egészként valósulhat meg. A társművészetek a modern épületben a kifejezési mód minden változatában megjelenhetnek, ha az épülettel tartalmilag közös nevezőre képesek jutni.

Novák István, a CSOMI-TERV építész: A Csongrád megyei Továbbképző és

Módszertani Intézet, illetve Tanácsi Továbbképző Központ tervezése jelenített együttműködésünk keretét. Ma, a tudományos technikai forradalom korában a pedagógus-továbbképzésnek ez a megyei bázisa olyan új funkciókat igényel, mely magában hordja és feltételezi az építész, belsőépítész és képzőművész közös munkáját az első gondolattól, a tervezőasztaltól. Így elérhető, hogy az együttes munka eredményeként egy komplex feladatokat ellátó épület a vizuális nevelést is szolgálja.

T. Nagy Irén szobrászművész, a Tömörkény Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola tanára: Másfél évtizede foglalkoztat a gondolat, hogy összekötsem az építészeti feladatot a művészeti megjelenítéssel. Az iskolában, az épületszobrászat tanítása közben sok ötletet meg is valósítottunk, melyek az építészeti és képzőművészeti kapcsolatokat kutatják. Konkrét feladat nélkül azonban egyszerűen lehetetlen a továbblépés. Most végre itt az alkalom, hogy valóságos feladaton realizáljuk elképzeléseinket, mérassuk meg terveinket!

Szekeres Mihály, a CSOMI-TERV belső építész: Igyekezzünk a tervezőmunkában egységes egészet alkotni. Legfontosabb feladatunk, hogy a különböző funkciókat az egymásra nyíló terekrendszer összekapcsolja, megteremtjük a művészeti élményünk kibontakozásának lélektani folyamatát. A munkában az eddigieknél gazdagabb térformálási lehetőségre nyílt alkalom, s ez elősegítette elképzeléseink továbbépítését, gazdagítását, differenciálását, plasztikusabbá tételét. Igyekeztünk megkeresni az épületnek azokat a feszültségi pontjait, amelyek alkalmasak egyedi művészeti feladatok megoldására is.

Újszegeden, a Tárogató utca és a Közép fasor találkozásánál már épül a továbbképző és módszertani intézet. Az országban is egyedülállóan olyan létesítmény valósul meg itt, mely tömegével, formarendjével, erőteljes plaszticitásával összekapcsolja a külső környezetet — a környék családiházait és társasházait övezetét, valamint a tereket és a keret — a belső terekkel. Ez a megvalósítás mindenekelőtt szemléletformáló ereje, hiszen nem csupán önmaga formáival, de arányrendjével, emberközpontúságával, stílusával is tartalmi mondánival hordozója. Kibontakoztatja a szerkezetből kinalkóztató és azhoz kapcsolódó formarendet (az épület öntve sokszorosítható UNIVÁZ elemekből készült).

A földszint plusz kétemeletes épület három jól elkülöníthető részből áll — az

oktatási, a szállodai és a kiszolgálási szárnyból. A két-százötven személyes előadóterem mellett L alakú folyosó-zsibongó-társalgó-pihenő rész szervezi és kapcsolja össze a több kisebb előadótermet kiszolgáló helyiséget, a fogadórésszel, az étteremmel és konyhával, valamint a szállóval. A gipsz alapanyagú, ívelt formálású plasztikus fal továbbviszi a belső térbe a kerítések és a terek plasztikus formáit. Így valósítható meg az a lélektani hatás, mely az épület felé közeledő, abba belépő, ott tájékozódó embert éri. A jól variálható elemek magukban hordják annak lehetőségét, hogy a külső plasztikai megoldás és belső térformálás összekapcsolódjon, új dimenziókat nyerjen.

A tervezők elképzelése szerint a külső és belső tér gyújtópontjaiba eredeti és egyedi műalkotások kerülnek. A bejárat mellé mobil fémplasztikát képzeltek a tervezők, s a kertteraszokat gazdagítja majd a zászlótartó rendszer. A fogadótérbe freskó kerül majd, az étterem és folyosó közé maratott üvegfalat gondoltak a tervezők, a társalgó hangulatát a gobelin puhasága oldja, a lépcsőfeljárókba faplasztikát terveztek, s a büfé hangulatát intarziás pohárszék határozza meg.

Három művész összedugja a fejét... Három gondolkodó ember azonos véleményen van... Hármán arra törekednek, hogyan kapcsolhatók össze elképzeléseiket, munkájukat az első gondolattól, a tervezőmunka első fázisától... Elképzeléseik, úttörő terveik — úgy tűnik — valóságossá érnek. A Csongrád megyei Beruházási Vállalat már építi a teljességében harmonikus képet mutató épületet. E szokatlan módszer még a Lektorátus vezetőit is meglepte, olyannyira egyedülálló az országban ez a kezdeményezés. A művészek hiszik — bizonyára rövidesen mi is meggyőződhetünk róla —, hogy a környezettervezéstől a kertépítéstől és épület-héjontól az utolsó függőnyig és bútorig egységes szemlélet, harmonikus egészet tükrözzön a létesítmény.

A tervezés stádiuma már túlvan az alkotók. A megvalósulás minősége és elképzeléseik teljessége nem csupán rajtuk múlik. Ha a kivitelező, a Képzőművészeti Lektorátus és az egyes feladatokra kijelölt alkotóművészek olyan lelkesedéssel, kutató ambícióval és rendíthetetlen hittel látnak munkához, mint Novák István, T. Nagy Irén és Szekeres Ferenc, akkor az országban elsőként születik példára arra, hogy igen is megvalósítható építészeti és társművészetek szintézise, elkezdhető a közös munka már a tervezőasztalnál.

Tandi Lajos

Mi újság szomszédainknál?

Tallózás a jugoszláv és román lapokban

Megszűnik a bajmoki kendergyár

Megszűnik a bajmoki Ravnica Szövetkezeti Kombinát kötelekbe tartozó kendergyár.

Évek óta tengődik, vesztéssel működik, a kendernek nincs keletje, a kendergyárnak jövője. Ezért a szövetkezetiek úgy döntöttek, hogy ebben az évben nem is vetnek kendert, a bajmoki állomás tőszomszédságában levő kisüzem a múlt évi nyersanyagtartálékából „táplálkozik”, a tartalék azonban az év végéig elfogy, s ha fel dolgozzák a raktáron levő négy vagon kendert, leállnak a gépek, megszűnik a munka. Különben csak január 1-ig kaptak engedélyt a munkára, mert a szűkös jövedelemből nem tellett kétmillió dinár a szűrőberendezés vásárlására!

Megpecsételődték tehát a bajmoki kendergyár sorsa. Ilyen körülmények között magától adódik a kérdés: mi lesz a kendergyári munkásokkal?

Az év kezdetén még hatvanan dolgoztak a gyárban, aztán megszüntették a második műszakot, a dolgozók egy részét átirányították a mezőgazdaságba, vagy más munkahelyet biztosítottak számukra. A gyárban most 38-an maradtak, s mivel a kendergyártásnak nincs jövője, elhatározták, hogy először kiválnak a bajmoki Ravnica Szövetkezeti Kombinátból, aztán betársulnak a bajmoki bútorgyárba, amely évek óta a zrenjanini Zarko Zrenjanin társultmunka-alapszervezeteknél működik, meglehetősen sikeresen. A kendergyár igen nagy területen fekszik, a fekvése is olyan kedvező, hogy szinte korlátlan lehetőségeket nyújt a bútorgyár fejlődésére, terjeszkedésére.

A kendergyár és a szövetkezeti kombinát társadalom-politikai szervezeteinek képviselői a napokban kijelentették, hogy a munkások jövője egy pillanatig sem forogott kockán, a dolgozóknak január elseje után is biztosították volna a munkát és a megfelelő személyi jövedelmet. A kendergyár egyébként teljesen „tisztán”, vesztés nélkül készül a bútorgyárral való társulásra.

Új autóbuszállomás Szabadkán

Jóllehet Szabadkán nemzetközi autót és más jelentős főútvonal halad át, amelyen nagy az autóbuszforgalom, a városban nincs megfelelő nemzetközi és távol-sági autóbuszmegálló. A Subotica-transz Közlekedési Vállalat 1972-ben 240 ezer dináros költséggel készített ugyan egy tervet egy ilyen létesítmény építésére, de az a fiókban porosodik. Most azonban, hogy vége felé közeledik a város közlekedésének fejlesztéséről készülő tanulmány kidolgozása, testet ölthet egy régi elképzelés, és Szabadka, a vajdasági nagyközségek közötti utolsóként — végre megfelelő autóbuszállomást kap.

Az említett tanulmány alapján az állomás legmegfelelőbb helye ott van, ahol a keletiből határátkeléstől vezető nemzetközi út a város központjához közel az E5-ös nemzetközi útba torkollik. Megnézd a Romanijska és a Mihajlo Radnic utca között Ugvanide futnak be a köz-ség külterületeire járó autóbuszok is. Mellette haladnak el a városi járatok, ami azt jelenti, hogy az

utasok vidékről jövet az autóbuszállomásról folytat-hatják útjukat. Felépítésével megszűnne a vasútállomás-nál levő városközi autóbusz-megálló és a zöldplaci autó-buszállomás.

Az emeletesre tervezett épületben helyet kap minden, ami az utasok ellátását szolgálja, a kereskedéstől a fodrászszalonig. Az elképze-lések szerint a tavasszal megkezdődhet az építés. A mintegy ötven dolgozót fog-lalkoztató létesítményt a ter-vek szerint jövő év novem-ber 29-én adják át rendelte-tésének.

Házgyár épül Topolyán

Az elmúlt néhány évben a munkaszervezet a lakásépíté-sre szakosította magát, s így Vajdaságban a felépített és átadott lakások száma te-kintetében a 3. helyen áll. A lakásépítés a munkaszervezet kapacitásainak a 60 százalé-kát köti le, s így magától ér-tendő, hogy a fejlődés to-vábbi útját is a lakásépítés korszerűsítésében keresik. Egyébként a házgyár létesíté-sének kérdése immár 15 évvel ezelőtt felvetődött. A topolyai szakemberek más építőipari vállalatok szak-embeivel karöltve tovább-fejlesztették az előre gyártott elemekkel való építkezést.

A házgyár három szakasz-ban épül fel. Az első szakasz-ban, 1980-ig 71 millió diná-rós költséggel elkészül az a gyár-rész, amely évente mintegy 500 lakást fog készíteni. Idővel a gyár kapacitása el-éri az évi 2000 lakást.

Szépítik Marosvásárhelyet

Az ország helyeségei között kibontakozó hazafias szocia-lista versengés célja minde-nekelőtt az évi gazdasági ter-vek fő mutatóinak, a társad-almi-művelődési, a terület-és helységrendezési, a lakos-ságszolgáltatási stb. felada-tok példás teljesítése volt. Ugyanakkor ezek a verse-nyek azt a célt is követték, hogy a lakosság energiáit, hazafias munkalendületét kü-lönböző városrendezési, szé-pítési és gazdálkodási akciói-terén gyümölcsöztessék. Ma-rosvásárhelyi municípium la-kossága válaszolva a szebeni kezdeményezésre, tekintetbe

véve a kibontakozó verseny célkitűzéseit, minden tevé-kenységi területen, így a vá-ros szépítésében is, kiemel-kedő sikereket ért el. Az 1978. január 18-án elfogadott terv több mint 42 millió lej értékű munkát tűzött felada-tul, ez képezte a honpolgári bizottságok és lakótársulások közötti versenyek gerincét, így hát Marosvásárhely va-lamennyi választókerületé-ben tevékenységi programmá változott.

A municípiumi néptanács végrehajtó bizottsága első pillanattól kezdve messze-menően támogatta a verseny-ben részt vevő feleket. A la-kossággal közösen, nemegyszer annak javaslatára elter-vezett munkálatokhoz felsze-reléseket, megfelelő eszközö-ket és műszaki személyzetet bocsátott rendelkezésre, azaz anyagi feltételeket teremtett a munkák sikeres elvégzésé-hez. Ez lehetővé tette, hogy a lakosság hazafias tevéken-ségének ez évi értéke elérje a 42 812 097 lejt, azaz 611 597 lej értékkel meghaladja az eredetileg tervezett előírán-yzatokat.

Díjazott könyvek

Az RSZK Akadémiája het-venöt, 1976-ban megjelent művet tüntetett ki. A kitün-tett munkák a kultúra egé-szét átfedik, a hidrodinami-kától a kamarazenekari műig. Figyelemre méltó, hogy a kitüntetett munka java ré-sze az úgynevezett éltudomá-nyok, illetve éltudományok körébe tartozik, és hogy kö-zöttük szerepelnek mind alapvető, mind alkalmazott kutatási eredmények is. A társadalomtudományi díja-kat olyan műveknek ítéltek oda, amelyek tükrözik Ro-mánia fejlődésének jelenlegi szakaszát, és összefoglalják a tapasztalatokból fakadó elvi, elméleti tételeket.

A 75 díjazott mű román, magyar, német és más nem-zetiségű szerzői között ott ta-láljuk az Előre című lap régi munkatársát, Takács Lajos professzort is, akinek a Mar-tian Niciuval együtt írt Dreptul International Public című könyvét a Simion Bar-nutiú-díjjal tüntették ki.

A faragás öröksége

Századokon át faragták a sötömböket Rónaszeiken. A rónaszeiek erősen hagyom-ányörzök. Ragaszkodtak például a faragáshoz. Igaz, nem sőt, hanem fát farag-nak. S talán még hírnevet is. Az általuk gyártott ródlit például minden mennyiség-ben megvásárolnak a nyu-gati partnerek, de a profil nemcsak szánkóra szól. Ösz-szeszerelhető fémbarrakkokat kereskedelmi bútorokat, isko-lai, óvodai alkalmatosságokat és sok más egyébért kérnek még tőlük. Becsülettel minden megrendelésnek eleget is tesznek.

Jön a V

A gépkocsirendszámokról

Több száz ezer autót ér-kekel: mi lesz a gépkocsi-rendszámokkal? A magán-tulajdonban levő személy-autók jelenlegi rendszerén nem változtatnak, nem tér-nek át a területi jelzésre. Vég hosszú ideig marad a mostani, vagyis a kétbetűs, négyzamos tábla. Mivel a „P” fogytán van, ezt köve-

ti majd a „V” kezdőbetűs tábla. A jövőben az elveszett, vagy használatlanul álló rendszámotáblák helyett nem adnak újat, hanem a régi betűvel és számmal, azt új-ból legyártják. Az újragyár-tás ideje alatt a személy-gépkocsikra átmenetileg — „E” betűs négyzamos tábla kerül.